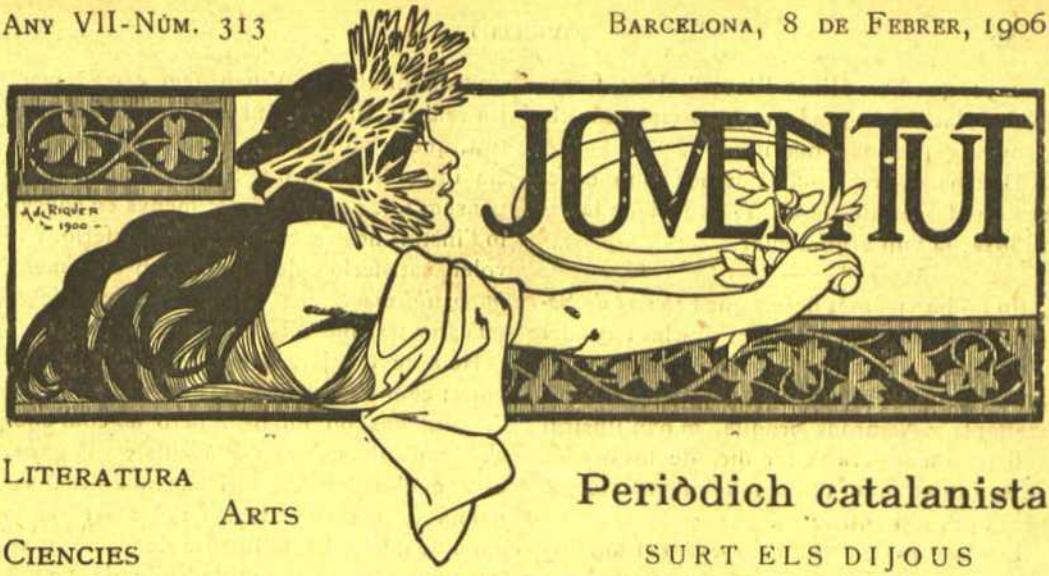
Any VII-Núm. 313 Barcelona, 8 de Febrer, 1906

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent . . . . . 10 cèntims
» atrassat . . . . . 20 »

SUMARI

Notes d'un escèptich, per Emili Tintorer —Els mobles al carrer, per A. Artis Balaguer. —Egle (de G. Carducci), traducció de A. Maseras. — Txeques: Costums y tradicions, per Benet R. Barrios. — De cóm en un cistell l'aygua no hi està molt segura, per Antón Sabater Mur. — Teatres, per J. Pujol y Brull. — Recorts que agraden, per Agustí Pedret y Miró.— Dia de neu, per Carles Arro y Arro. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas —Esperanta fako: Gramàtica Catalana Esperanto, per F. Pujulà y Vallès —Noves

NOTES D'UN ESCEPTICH

En la cartera d'un escèptich he trobat les notes següents:

«...! Evidentment en el fons de tota paradoxa hi nia una veritat. Una veritat petita que voldria ésser una gran veritat, una gran veritat que's formula brutalment, sense concessions, sense relativitats.

Potser perque nosaltres meteixos, nosaltres els homes, som una eterna paradoxa, no'ns agrada que se'ns parli paradoxalment; potser perque les nostres veritats, com a nostres, no són més que paradoxes, no'ns agrada que se'ns diguin les veritats... les paradoxes. Potser per això les veritats cambien, les de ahir no són les d'avuy, les d'avuy no seràn les de demà, les de sempre no seràn les de may. Potser per això no n'hem trobat encara de veritats verdaderes: sols hem trobat paradoxes que fem passar com a veritats. Veritats d'un dia, del nostre dia, del nostre temps, que demà seràn falses, però que haurán servit pera fer nàixer altres veritats... altres paradoxes.

Però en el fons de tota paradoxa hi ha una veritat: senzilla, esquerpa, brutal, ingenua. Per això les veritats paradoxals són les que més ens atrauen. Ens fan riure ab esclat però ens preocupen; no'ns convencen però'ns fan meditar: no'ns les prenèm en serio però regulen nostra vida lleugera.

Per això les més grans paradoxes han sigut formulades pels homes més grans. Y a n'elles, més que a llurs veritats senzilles o a llurs belleses serenes, deuen llur immortalitat. Immortalitat relativa, immortalitat paradoxal.

—

Sense pretensions paradoxals, jo voldria formular senzillament una gran paradoxa. Jo voldria dir que'ls homes del sigle vint, més encara que'ls dels sigles passats y segurament molt menys que'ls dels sigles esdevenidors, són més crudels, són més salvatges, són més egoistes que les besties feres. Que les besties feres dich, puig no poden entrar en comparació les besties *civilisades*, les besties domesticades qui, per llur contacte y sumissió a l'home racional, més a l'home s'assemblen que a les feres. Jo no puch enternirme y honorar més de lo que cal a n'aqueixes besties que han deixat d'ésser besties; per lo

menys, que han deixat d'ésses besties feres. No'm plauen els renegats, especialment els renegats sumisos y humils.

Donchs jo crech que'ls homes són més feres que les besties feres. Y, anunciada la paradoxa, la vull argumentar.

—

Jo no he vist més desert que'l *Desert de Sarrià*, ni he admirat més feres que les feres del parch, dels circhs y de tres jardins zoològichs: però'ls naturalistes, els geógrafs, els viatjants y Nemrods erudits, m'han ilustrat suficientment pera poder dir, de les besties en son estat natural, algunes vulgaritats que pera'l cas són suficients.

Les besties de totes menes, tant si són carnívores com hervíbores, com rumiants; tant si són de terra, com d'aygua, com d'ayre, procuren viure tranquilament, */ent per la vida*. Tot en elles es instint, però instint segur, senzill, imperatiu. Llur instint es llur lley única, y ab arreglo a aquesta lley se fan a si meteixes y als demés justicia. L'instint les hi diu que han de viure, y que pera viure han de menjar. Y mengen lo que troben, allà hont ho troben. Matant si es precis, barallantse, defensantse. Però llur crudeltat no passa may els límits de llur gana. Satisfeta la necessitat, queden satisfets llurs odis. L'instint les hi diu que han d'estimar, y estimen allà bont poden y com poden. Lluytant si es necessari; però, satisfeta la necessitat, queden satisfetes llurs rencunies, llurs gelosies. L'instint les hi diu que han de viure y pera viure s'han de defensar de tota mena d'agents estranys—el primer de tots els homes—y's defensen tant com poden; però, un cop lliures de perill, llur defensa s'atura. L'esperit de venjança les hi es desconegut.

Y aixi viuen les besties, les besties feres.

—

Jo he vist moltes ciutats y moltes viles; jo he conegut molts homes y he observat molts pobles evolucionant en el temps, jo he llegit molts llibres y escoltat moltes oracions y moltes paraules. Sé lo suficient pera poder dir dels homes, en son estat civilisat, algunes vulgaritats que pera'l cas també són suficients.

Els homes de totes menes, tant si són europeus, com americans, com asiàtichs, com africans, com occeànichs, volen viure, però no tranquilament. Viuen */ent per la mort*. La reflexió, el raciocini ens ha atrofiat l'instint, que ja no es sentit senzill per més que sia imperatiu encara. Som racionals y ho pensèm tot, pensèm en tot menys en educarlo l'instint nostre. Sols volèm satisferlo. Y al voler satisferlo plenament, absolutament, *impossiblement*, ens hem tornat terribles... qu'ésser terrible vol dir ésser civilisat.

Hem de menjar, hem d'estimar, hem de viure; com les besties, si, que com a n'elles l'instint ens ho imposa, però no com elles quedèm satisfets quan està satisfeta la gana, no com elles quedèm satisfets quan està satisfeta la luxuria. Hem de pensar en la gana de demà, en la luxuria de demà y en tota aquella innombrable serie de petites passions, petits capritxos, petits anhels que acompanyen y complementen aquests dos instints fonamentals. Entorn del rey Gana y de la reyna Luxuria, quals ceptres ens obsessionen constántment, veyèm giravoltar la cort augusta de petites ambicions, egoismes y desitjos, com miratge enlluhernador de nostres testes sugestionades.

El secret de la nostra existencia miserable, de la nostra crudeltat inflexible, incomparablement més intensa que la de les feres, no l'hem de buscar en nostra gana d'avuy, en nostra luxuria d'avuy, sinó en la gana y en la luxuria de demà, en la gana y en la luxuria de sempre. Y els pobles cristians—pera no parlar més que d'ells—fa més de dinou sigles que no pensen en altra cosa. Y aquest pensar de dinou sigles traduhit en fets, es a dir, en lleys, en organisme social, es lo que se'n diu civilisació. En el fons, la humanitat sols ve perseguint aquell ideal únich: assegurarse la satisfacció plena de la gana y del plaher per'avuy, pera demà y pera sempre. La mort inexorable y fatal, ab la por que inspira als cobarts creyents en una altra vida, y ab la fredor que comunica als homes estoichs que sols en la present creuen, mitiga un xich aquella febre. Horroritza pensar ahónt la febre'ns portaria si fossim o creguessim ésser immortals. Però les aparences d'immortalitat que té la vida humana — aparences que li donen el no poder fixar quin jorn s'acaba — han bastat per'apassionar als homes goluts en llur fal-lera.

Pensant, pensant, els homes han descobert

—ja fa temps que ho descobriren però cada dia's perfecciona'l descobriment — la pedra filosofal, l'acumulador immens de satisfaccions estomacals y sexuals; la mercaderia d'intercambi avans, la moneda metàlica avuy; en una paraula: el diner.

Un llop troba un remat, degolla un bé, menja y passa. ¿Què'n treuria de matar molts bens, si la carn no's conserva? Un home troba'l filó d'una mina d'or. L'explota, que l'or significa vianda y significa plaher. Y com l'or no's passa, no'n té prou ab tres unces, el vol tot: tot el que hi hagi... que tot encara no es prou. Y la explotació de la mina costa moltes vides, moltes miseries, moltes crudeltats...

No's pot negar que'l fet de convertir la vianda y el plaher en cosa sòlida y durable fa honor a l'ingeni y previsió dels homes.

Y ara mireusel, estudieulo, analiseulo minuciosament tot l'engranatge social. Fixeuvos en les lleys que s'han fet y's fan, en els principis filosòfichs y morals que han informat e informen la societat constituhida. Esbrineu el principi fonamental, la idea mare en que's fonamenten la proprietat, la familia, la llibertat legal, y observeu als homes tots, en sos dos aspectes d'home-soci y home-individuu accionant y evolucionant en la vida. ¿Què's veu de precis, de clar. en son conjunt? Sols una cosa: un trevall ciclòpich sostingut, enervant; una lluyta fratricida, inexorable, cruel, un desitj immens sempre més sostingut, de possehir y d'assegurar la vianda eterna, el plaher etern, la satisfacció perpetua dels nostres més grollers instints.

Salut, oh besties feres que per selves y serres tresqueu y sols degolleu una ovella! La vostra crudeltat sanguinaria'm fa somriure! Jo conech terres en que's fan *Panamàs*, conech altres terres en que's fan *Trusts*, altres en que's fan guerres, altres en que's fan *Estampillats*. Y jo conech homes que tenen molt d'or, més or que no pesen, or que costa més sang y més llàgrimes que la sang de set remats d'ovelles, que les llàgrimes de set pobles tristos y ploraners.

Salut, oh boch barbut que ab ulls tristos esguardes les blanques cabretes! La teva luxuria'm fa somriure també. Jo sé de moros que tenen harems; jo sé de cristians que besen el coll de cent prostitutes; jo sé de blanques colomes que venen l'amor a pes; jo sé'ls bordells innombrables de les grans viles industrials.

Jo sé que ab or tot se compra: carn fresca pera menjar, carn fresca pera fruhir. Golafres eterns que mengeu *or* sense may quedar farts, lascius qu'eternament porqueu *or* sense quedar jamay laços!... Vergonya, vergonya!

Per la copia,

EMILI TINTORER

ELS MOBLES AL CARRER

Avuy he vist, arrambats a l'acera d'un carrer, un munt de mobles: tots els mobles d'una familia que no podia pagar el lloguer del pis, y, com no podia, el proprietari els hi ha fet desembraçar.

Me'ls he mirat bella estona aquells trastos apilotats de qualsevol manera, apilotament de quarto de mals endreços, y m'he aturat a la cantonada, com si la tristor m'obligués a fer guarda a tota la riquesa que devia quedarli a n'aquella familia llençada de sota teulat.

Dret a la cantonada, observava... He observat als qui passaven. N'hi havia d'estúpits que se'n reyen y s'atançaven a la pila pera tafanejar si els *deshauciats* estaven o no ben provehits. N'hi havia d'altres que s'indignaven y passaven de llarch y depressa, fent anar pietosament el cap, ombrejàntelshi el rostre joyós l'agombolament d'idees diverses que al cervell tenien. D'altres preguntaven, indiferents al dolor, a la vehina batxillera dreta a la porta de més avall, el *còm* y el *què*, aixecant la vista al balcó senyalat cercanthi el rostre dels *afrontats*, tal volta per si els coneixien, tal volta pera veurels per primera vegada y recordarlos pera sempre més.

Jo, abstret, l'he contemplat aquell munt de mobles, y m'ha semblat veurehi, destacantse per demunt de tot, l'acabament d'un inefable goig somniat durant anys de prometatge. M'ha semblat com si una tristesa infinita envolcallés tot lo d'aquell carrer, y que'ls trastos arrambats a l'acera s'esforçaven en que'ls vianants escoltessin llurs planys anguniosos. Semblava que, fòra del seu lloch, ens contessin el drama de que eren espectadors...

El llit matrimonial era'l testimoni més

atent: havia vist escorres per demunt d'ell la joya en sa plenitut, el dolor ab sa cruesa... Havia escoltat aquelles converses rialleres, esperançadores... Havia sentit l'esclat d'alegria al llençar el primer fill... Després, després, les converses havien esdevingudes tristes, s'havien acabat les hores d'ilusió... Y havia nascut entre llàgrimes el segón fill... Y s'acabaren els petons sorollosos, y, per entre les tenebres, no més s'ohia'l panteig de la esposa que plorava quan se sentia al costat de l'espós, obrint les portes a n'aquell doll de llàgrimes reclós durant el dia perque'ls petits no s'entristissin. Y's sentia la veu commosa d'ell que procurava consolarla, dihentli qu'esperés, que potser a l'endemà, que a una casa li havien dit que tornés a passar... Y li donava compte de lo caminat durant el dia, de cóm havia recorregut tota la ciutat cercant, cercant y no trobant res...

Y després he vist els llitets de la maynada, uns llitets nous encara, uns llitets de ferro, de les criatures que deuen haver passat la nit demunt de dues cadires, al menjador del pis d'una vehina pietosa; y, com ràpida visió, les he vistes a les pobretes, anyoradores de les cambres polides per la mare, sentint aquella mena de buydor que sentim tots quan fem nit en llar que no es la nostra.

Y tot lo demés me parlava... L'armari que de tants dies devia trobarse a mancar aquells vestits de nuvi que qui sab quàn reconqueriria... La calaixera buyda d'aquella roba blanca de flayre de pomes camoses... El rellotge, parat perque ja no precisava anunciar hores pels seus amos... La máquina de cusir, potser encara nó pagada del tot a un tant cada setmana, plena de pols, greixosa de restar parada dies y dies, sens haver pogut trevallar ni en uns vestidets pera la maynada... Y, com si els que han baixat els mobles al carrer ho haguessin fet a gratcient, la recó més amagat hi han deixat un cabaç d'eynes de fuster, un cabaç d'eynes també polsoses de tant temps d'encantament...

Era un espectacle ben dolorós aquell que'm tenia dret a la cantonada. Y, com seguint la força d'aquelles idees, he pensat en els esposos que, desconsolats, deuen recorrer a tots els coneguts pidolant vergonyosament, cercant medis y nou hostatge hont establir la llar qu'encara somnien vèurela encisera. Y els he vist passar hardidament aquell Via-Crucis, rebent un desengany, y un altre, y he endevinat que a cada nou desengany creuava'l cervell de l'home un pensament sinistre qu'ell, trobantse flach, allunyava... Y, asserenantse, abaixava la vista, com si's refiés de la casualitat pera trobar perdut a terra quelcóm que'l tregués del pas, car en res més tenia ja confiança...

Y, com devien recordarles els esposos en llur romiatge, jo també m'he recordat altra volta de les criatures que devien quedarse al pis de la bona vehina, tenint gana y no atrevintse a demanar pa en casa estranya; y cóm devien anyorar les festes de la mare y els petons vibrants del pare; y fins una volta m'ha semblat vèurels al balcó contemplantse al carrer els llits, anyorats aquella nit passada demunt de cadires, expressant les seves cares encongides pel fret una estranyesa per tot lo que veyen y qu'elles no sabien explicarse.

Me l'he contemplat bella estona aquell espectacle... He pensat en lo vergonyós qu'es això pera la ciutat coqueta, pera la ciutat presumida... He pensat en les habitacions confortades del proprietari... En lo que's fa quan venen aquests casos, en lo que s'hauria de fer, en lo que's farà...

Y he pensat altres coses més estranyes quan, fent un esforç, he abandonat aquell munt de mobles que ja estimava com si fossin cosa meva.

A. Artís Balaguer

EGLE

(De G. Carducci)

Grisa hivernada vesteix de molça, llorers y eures
en l'Appia trista les ruinoses tombes.

Passen els núvols pel cel turquesa qu'encara brilla de
[brins de pluja,
per sota'l sol, lluhents, blanquíssims

Egle, la testa ben aixecada vers la serena promesa
[aquella
de primavera, guayta'l sol y els núvols.

Guayta: y encara, nimbant sa testa més que la imatge
[del sol purissim
riuen els núvols sobre les tombes antigues.

A. Maseras

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

L'Oca de Sant Martí.—Holubicka

A la primavera, si s'entra de Baviera a Bohemia per la Wald, la regió dels boscos, se troben unes clarianes ab xiques cases de camp, blanques, ab les teules roges o ab coberta de petites fustes que, groguenques, per l'acció del temps se van tornant grises, fosques, o, si per comptes d'ésser d'obra són antigues, bastides ab tronchs d'arbres, lluhen un color de castanya més o menys fort. Casetes qu'estàn voltades de senzilles paliçades de fusta natural, o pintada de color vert, tenint per fons un munt d'arbres: el bedoll, entre altres, ab sa escorça blanquinosa clapada y son brancatge cayent, arbre que idilicament es comparat a una gentil donzella plena d'esllanguiment.

Si les cases estàn aplegades formant llogarets, prop d'elles hi ha reguerots, estanys, basses, clots grossos ab aygua, y en ells moltes oques blanques que per bandades, segons el nombre de proprietaris, fugen esporuguides al passar el tren, tot cridant, corrent ab aquella gravetat majestuosa de les palmipedes, mentres que'ls pastorets y les pastoretes, ab les seves perxes, asseguts o drets fan rodones. Donen una nota plena de vida y de color aquells noys y noyes que vesteixen robes de tots colors, encara que'l blanch, el vermell y el groguench de la palla dels llurs capells hi prevaleix, y el blanch de les oques. Aquelles bandades d'oques escampades per les prades semblen congestes de blancor purissima sobre'l vert de l'herba, y aquelles espurnes grogues, roges, blanques, de les flors qu'entre ella creixen, semblen apuntes d'aquarelista d'una força inimitable.

L'oca abunda a Bohemia. Se la cuyda no pera emmalaltirla y obtenir el *fetge gras* dels *gourmets*, sinó pera menjarla com au, com carn de ploma, venentla als mercats. En la vida pagesa txeca es un dels animals comuns, y la maynada l'acompanya a pasturar pels camps o a nedar per l'aygua corrent y per la entollada o mansa. Se la cuyda ab carinyo perque es un centinella atent, que no dorm, que vigila y crida al més petit remor que senti.

Tots els dies del any se pot menjar oca, mes hi ha diades destinades a n'elles, y pels vols de Sant Martí bisbe (11 de novembre), els vagons dels ferrocarrils desembarquen a Praga y altres viles de molt vehinat milers d'oques. La tradició diu que quan volgueren fer bisbe a Sant Martí, aquest s'amagà en un corral, y les oques cridant descobriren als cristians l'amagatall del modest sant. La costùm es menjar oca'l diumenge següent a Sant Martí, y enguany serà'l meteix dia, puig l'11 de novembre s'escàu en diumenge.

L'oca (*husa* en slau) representa *l'hivern que arriba*, puig realment es per aquells dies que comença la estació freda.

De l'oca que's menja per Sant Martí's pren l'òs de la post del pit, l'esternó, y segons el còlor que té se sabrà còm serà l'hivern. Si l'òs es blanch nevarà força; si es de color bru hi haurà molt fanch, y si un costat es blanch y l'altre bru, part de l'hivern serà de neus y l'altre de pluges y fanch. A taula, al esquarterar l'oca de Sant Martí, l'amo dóna la pota al criat perque corri força, y l'ala a la minyona perque sia àgil y llesta.

—

Les aus a Bohemia són molt respectades. Les merles y altres aucells prenen el menjar de les mans, segurs com estàn de que no'ls faràn cap mal.

A les pagesies se troba, penjant del llum del sostre, la *holubicka:* un colóm de fusta fet ab molt gust y art, o tenint per cos un ou buyt, y afegides a la closca la cúa, les ales y el cap de paper de color. Tant si són de paper com de fusta, són caputxins, tenint les ales y la cúa obertes (esteses) y badat el bèch.

La colometa es tipica (sobre tot la de fusta) en la casa del pagès txech; y fins en el teatre, quan representen l'interior d'una casa de pagesos, no hi manca aquest detall.

Benet R. Barrios

DE COM EN UN CISTELL L'AYGUA NO HI ESTÁ MOLT SEGURA

Senyor X. Molt senyor meu: Més qu'estranyarme'm sorprèn la nova qu'he rebut y l'actitut que vostè ha pres respecte a ma persona, a conseqüencia de la meva acció... Creguim qu'he pres la ploma disposat a escriurel molt formalment, encara que jo ja comprench, després del seu determini, que vostè no creurà que jo sia capaç de cap acció formal... Però, si té paciencia, vagi llegint, que jo'm proposo explicarme com cal, y veurà còm en aquest món tot té explicació.

Suposis que vostè té un objecte de la seva proprietat, però qu'es cosa qu'encara qu'en algún temps hagi apreciat, en l'actualitat no'l satisfà del tot. Ve un jorn que aquest objecte se li fa malbé, però vostè no ho sent gayre. Si en comptes de férseli malbé passa (a pesar seu) a ésser proprietat d'una altra persona que no es vostè, vostè s'enfada ab tot y que aquell objecte no li feya'l pes y fins a vegades li era molest. ¿Per què aquest contrasentit?

Si fos a una altra persona a qui parlés, es allò, fins ho compendria; però en vostè, francament, no acabo de capir el seu disgust. ¿Es que, sentintse autoritari, no li està bé que un altre interpreti les seves idees sense que vostè l'autorisi? Si es aixi (que bé m'ho sembla), reflexioni bé y veurà que no ha estat pas just ni conseqüent.

Anèm al fet:

Vostè està tip de dir, a tots els qui ho han volgut escoltar, que la tonteria més gran de la seva vida va ferla al casarse. No pretendrà pas desmentirho!

Vostè ha explicat moltes vegades al qui ara li escriu en què consistia tal tonteria, y haig de dirli en honor de vostè que tal cosa no l'ha dita pas a la babalà, sinó conscientment, ab reflexió y ab arguments de base sòlida... Encara més: ¿Vostè pot negarme que jo, ara, sempre y a tot arreu, he fet elogis (merescuts) de la seva senyora, precisament perque jo la comprench de diferenta manera que vostè?

¿Vostè pot negarme que jo moltes vegades he procurat convèncel de lo equivocat qu'estava veyent defectes en la seva senyora, car tot eren preocupacions de vostè y per lo tant mancança de l'afinitat qu'es necessaria pera viure maritalment?

¿Vostè pot desmentir enlloch ab la rahó als llabis la meva noblesa de procedir en la qüestió que'ns ocupa? ¿Pot dubtar may de la bona fe que'm guiava quan procurava reconciliarlo ab la seva senyora les diferentes vegades que ho he intentat? Això com a descàrrech meu.

Ara li recomano la suficient serenitat pera passar els ulls per unes quantes ratlles més, en les que intentaré demostrarli la culpa que vostè hi té en lo qu'està passant.

¿Creu vostè que no hi ha ningú que pugui demanarli comptes per paraules donades per vostè y anulades més tart totalment? Es veritat que aquest algú no sóch jo, però'm crech en el dret de ferho, ja qu'en la qüestió que s'està ventilant jo hi jugo un dels principals papers.

¿Pot, donchs exigir constancia qui ha donat probes manifestes de no tenirne? No vull concretar ni particularisar cap fet, que ben sabuts són de tots dos y es inútil repetirli coses que ja sab que jo conech tan bé com vostè.

Jo (sense embuts) sempre he dubtat del *radicalisme* de vostè, y la proba de que no anava equivocat, vostè me la dóna ab la seva guerrerada, invocant ara a una justicia elàstica, inverosimil y monstruosa.

Jo, pera tranquilitat de vostè, li faré alguna explicació, per més que'l desitj de ferli aquesta explicació no m'hagi tret ni un moment de sossego.

Això no ha sigut cap cop premeditat, com els adulteris de les noveles de a ral la entrega. En una visita a casa seva, y en una conversa ab ella, va sortir tot; ella va exteriorisarse, jo vaig ajudarla, y espontaniament, sens efectismes ni cops de tam-tam, ens comprenguerem perfectament, varem parlar y lo que no'ns varem dir ens ho varem suposar (y vostè també ho dèu suposar), y ella se m'entregà sense recels, sense basques, y ab la enteresa d'una matrona numantina. Això sol li demostra qu'ella val més que vostè.

Jo'm crech ab el dret d'assimilarme tot quant sia útil al meu organisme y sistema de vida, sempre que'l proxim no se'n perjudi-

qui. ¿Jo puch creure que conseqüencies naturalissimes de la vida poguessin perjudicar a un *vident*? ¿Que per ventura no es molt cert que jo l'he vist a vostè contrariat a dotzenes de vegades, dolentse de que a Espanya no hi hagués una lley que permetés divorciarse als desenganyats del matrimoni? (De qual lley jo'n prescindiria si la necessités). Serenis bé, y contestis vostè meteix, a veure si la seva actitut es lògica.

Además: Si, a pesar de lo que deixo escrit, vostè dubta de la meva bona fe, pregunti a n'ella tot quant li sembli, y a tot quant ella li digui jo m'hi atinch, ja qu'en la seva honrada paraula (la d'ella) confio Jo no puch dirli més: pregunti, busqui, faci tot quant vulgui, que jo ara y sempre estich a la seva disposició pera tot, exceptuant pera lo que, segons tinch entès, vostè vol de mi. ¿No vol desafiarme ab armes a la mà? Si es aixi, ab mi no hi compti; la meva vida m'es bastant cara y lo qu'es per ara no estich disposat a concedir a ningú'l dret de llevàrmela, ni per això ni per res. Jo de guerrer no'n tinch res; jo serenament discuteixo els meus y altres actes, en tots els terrenys y ab tothòm; jo convenço y'm convencen, mes ni venço ni'm deixo vèncer) sempre que de la meva voluntat depèn) y, per lo tant, tot lo que tenia de dirli y se m'ha acudit, en aquests moments ja li he dit. Ab la força de la rahó sòch en vostè; ab la rahó de la força, may. En quelcòm s'ha de conèixer qu'està per devall meu tota la inferioritat de la escala zoològica.

ANTON SABATER MUR

TEATRES

LA VORAGINE.—LA CORSA DELLA FIACCOLA.

El xuclador ha engolit el cos de la esposa suicida, empesa per la por d'èsser delatada per sa cunyada, y Giovanni, que no sospita les causes que han conduhit a la muller deslleal a sa resolució de mort, sofreix la malaltia de l'anyorament fins al punt de perdre totes les energies, producte d'un gran desequilibri moral que l'aclapara. Sa germana Mary lluyta desesperadament entre'ls consols que ha de prodigar al germà benvolgut, sense poder revelar la veritat; y aquesta li ha enverinat l'ànima desde l'instant que per sos propris ulls vegè a la culpable en braços del qui ella aymava. Un cosi y antich promès de la morta, el magistrat Lamberti, creu que sa cosina ha sigut assessinada per Giovanni al descobrir la deshonra que sobre d'ell pesa, y aixi ho revela al propri marit. Aquest, que no sofria més que'l desconsol per la perdua de la esposa, esperonat ara pel dubte que li fa nàixer aytal revelació, s'acaba de tornar boig y cala foch a la casa en una crisis de la malaltia terrible que'l devora.

Intervènen en l'acció, además d'aquests personatges, el doctor Villalta, enamorat de Mary, y un esculptor amich intim de la casa, tipo secundari.

Aquesta obra d'en Silvio Lambaldi, sense poder qualificarse de mancada de qualitats, careix en absolut de relleu; els tipos són boyrósos, sense carácter, y obren segons l'autor desitja, conduhintlos cap al desenllaç desitjat després de tres actes de molta durada, monòtons y plens de repeticions en son desenrotllo. El personatge més ben apuntat resulta Mary, que té moments ben traçats y que fan descobrirli l'ànima. El drama en conjunt acusa la influencia d'altres autors moderns, entre'ls quals sobressurt D'Anunzio, de qui semblen fins alguns dels conceptes del drama.

Els actors encarregats de *La Voragine*, exceptuant la senyora Sabattini en el paper de Mary, estigueren bastant indecisos, especialment el senyor Sabattini, que s'equivocà repetides vegades en el transcurs de la representació. Tots en general s'assemblaven un xich a la quasi totalitat dels còmichs d'aquí, que acostumen a refiarse de l'apuntador pera anar dihent lo que'ls pertoca. Y això en una companyia discreta com la de la Mariani, en la que hi figuren un director del mèrit del senyor Paladini y actors tan apreciables com el senyor Sabattini, es una falta imperdonable. Semblava com si desempenyessin l'obra per força, ja convençuts del poch interès que despertaria la successió dels tres actes que la integren.

—

Aquesta tragedia (aixi l'anomena son autor Paul Hervieu) estrenada a Barcelona per la companyia Mariani-Paladini, enclòu en son desenrotllo fets y probes més o menys ben rebuscats pera demostrar que l'amor dels pares envers llurs fills es sempre més gran, més pregón y més invariable que'l que senten aquests envers aquells. En Paul Hervieu posa en escena tres dònes com a figures principals, y a son entorn teixeix el conflicte dramàtich, donchs elles, lligades intimament pera constituhir tres branques d'una familia, avia, mare y néta, viuen y obren en harmonia ab la tesis que l'autor presenta en *La corsa della fiaccola*. L'Hervieu se val de medis y situacions que fan que l'obra resulti acceptable, moventse sempre dins de la lògica més

rigorista, fentne un cas real però sense lograr convèncer de que's pugui arribar a considerarse'l cas com a general. Examinada l'obra desde aquest derrer punt de vista, la seva tesis esdevé falsa.

La senyora Fontenais té una filla, Sabina Revel; abdues són viudes y la segona, jova encara, té un pretendent; però Sabina Revel es també mare de Maria Giovanna, y pera no minvar el dot d'aquesta renuncia a donar la mà a qui estima. Maria Giovanna's casa després, y ben prompte ab son espós se troben a la ruina. Sabina lluyta desesperadament y posa en práctica tots els medis pera salvar a sa filla, malgrat les ordres y els concells de la senyora Fontenais; fins sacrifica a n'aquesta apropantli la mort. Quan Sabina Revel ha conquerit lo que desitja, la seva filla l'abandona pera córrer ab son marit a cercar fortuna a llunyes terres, y la parella jova fuig sens escoltar prechs ni aixugar llágrimes. L'avia mor després d'haver accedit a tot lo que li demanava sa filla pera salvar als qui s'allunyen.

El jóch de la flama que passa de má en má s'ha reproduhit y anirá reproduhintse. L'avia dóna'l foch de son amor a sa filla, la néta'l pren de la mare, y en les intimitats de sa llar s'hi concebeix un fill. Pera ell será l'ardenta flamarada que anirá trametentse de generació en generació sense recular may, sense jamay extingirse. Aixi pensa en Paul Hervieu y en fa, en el cas que presenta, una lley infalible. Es verament una lley ben general aquesta, però no absoluta. Qu'es general ho demostren fins els manaments de la moral cristiana: no n'hi ha cap que digui als pares: *Estima y honra a tos fills*, perque per natura es ja un atribut innat en aquells. En cambi hi ha un manament que diu: *Estima y honra a pare y mare*, y obligació que's llegisli es qu'es ben sovint mancada.

La corsa della fiaccola fou molt ben interpretada per la companyia de la senyora Mariani, distingintse d'una manera molt especial aquesta artista en el paper de Sabina Revel. Estigué sempre justa y tingué moments admirables, entre'ls quals s'ha de consignar la escena en que detalla y conta una sustracció de valors que realisa entrant en la cambra de sa mare dormida, quan s'ensaja hores y hores en estrafer la firma d'aquesta, quan porta'ls valors al banquer pera realisarlos, inventant excuses, equivocantse al firmar el rebut en el que hi estampa aquells meteixos signes a qual traçat ha acostumat tant la mà pera la falsificació, nom y rúbrica de la senyora Fontenais... Y tot pera salvar de la ruina a la filla que adora. La Mariani fou ab justicia ovacionada pels oyents. Molt bé les senyores Carâch y Chiantoni, mare y filla respectivament de Sabina Revel. Molt discret el senyor Sabattini en el paper de Doctor, marit de Maria Giovanna.

J. Pujol y Brull

RECORTS QUE AGRADEN

Li vaig dir al meu amor:
—¿Vols venir cap a montanya?
Sortirèm matí, ans que'l sol
dauri les cimes més altes.
Vora vora del barranch
empendrèm la caminada:
del barranch que naix al cim
entre'ls espadats y baumes.
Jo ja ho sé que molt te plau
allunyarte de les planes
hont camins y caminets
serpegen sempre entre marges.
No'ls hi manquen marges, no,
als camins de les montanyes,
mes no sé què hi dèus trobar
que fer vía entre ells t'agrada,
perdente entre'ls pinatells,
respirant ses dolces flayres.
La fonteta ab ses remors
la veuràs corre a tes plantes,
tot trencant ací y allà
dels camins la blanca faixa.
Jo ja ho sé que molt te plau
trescar per les serralades,
de les timbes ben arràn,
vora vora de les baumes.
Sortirèm de bon matí
a l'hora que apunta l'auba,
farèm vía poch a poch
perque no puguis cansarte,
y, caminant ben solets,
parlarèm de coses grates,
parlarèm del nostre amor
y les nostres esperances.
Si't fatigues, amor meu,
pararèm la caminada,
sota'ls pins cercant repòs
o sota les cimes altes
o a la vora del torrent
amagats dintre una ubaga...—

Vaig dirli això al meu amor,
y li vaig dir en veu baixa
perque ni un mot se'n perdés,
tal com sempre l'amor parla.
Ab un sospir feu que sí,
y al nou día, a punta d'auba,
ja trescavem, sols tots dos,
dret a dret cap a montanya
tot parlant del nostre amor
y les nostres esperances.

Agustí Pedret y Miró

DIA DE NEU

Se van casar el dia d'Ignocents. Al sortir de la esglesia, els convidats (tres en cada cotxe) donaren dues voltes pel Parch. Després anaren a dinar a cà'n Justin, Quan el xampany fou dintre les copes, les rialles floriren en els llabis. Dos dels padrins, joyosos, digueren llarga serie d'acudits... y els nuvis marxaren avans de que'l café sigués a taula. Un *landeau* 'ls portà a la llar nova, y, un cop en aquesta, per primera volta's besaren. L'endemà marxaren vulgarment a Montserrat.

Tornaren pels Reys. Llavors la llar els hi semblà més amorosa. Y ell tornà a trevallar.

Passava'l temps. Un dia, tot vestintse, de la cambra estant ell feu un dolç crit. Nevava. Els arbres dels jardins del quiet vehinat florien de neu, com atmetllers. Silenciosa, la neu acariciava'ls tristos arbres, els ombràculs minúsculs, les escales... Semblava una rondalla. Tanta neu el feya tornar nen. Estava cantant, enjogaçat. Inconscientment ensomniava cançons, dolces cançons. No era pas Nadal, però ho semblava. Imaginava blanques carreteres, y en elles els tres Reys. Després pastors, tot un món de pastors y rabadans, tots cami de Bethlèm. Y allí, en la neu, envolcallat de neu, el nen Jesús. Quànta neu, quànta neu!... Era un poema, tot un blanch poema. Caminants, caminants, més caminants... Y era una balada. Ell era princep, la seva llar palau. Fades y bruixes feyen pels entorns llurs malifetes. Y ell cantava cançons, que entre la neu morien ab tonades amoroses.

Estava encantat. Aquella neu feya nàixer en ell nous ideals. Encengué un foch ben gran, ben victoriós. Alternativament y somrihent, contemplava les flames y la neu. Y sentí un suau desitj. Tenir un fill! un fill engendrat per aquell blanch, pera que les aubes l'envegessin: immaculat, sublim, espiritual... Ell l'acaronaria lentament, joganer; el besaria, y el nen, al rebre'l bes, tot se fondria, com un somni d'amor. El caliu paternal de la besada desfaria l'encant d'aquella gloria... Volia agafar neu, apilotarla y fer d'ella un infant, portarlo al llit, y, en la quietut de la nupcial arcoba, encensarlo ab cançons adormidores. Y ell ja'l veya somriure entre'ls llençols, ab aquells llabis blanchs, immaculats, y ab aquells ulls albins y acariciants...

Quànta neu, quànta neu!... Nuvies, mil nuvies vagaven pels jardins enamorades, y dançaven en ells mistiques dances. ¿Nuvies? Potser no, potser novicies qu'esperessin el Christ dels seus anhels. Y el Christ també baixava lentament, y's confonia ab elles, y's perdia...

Y les cançons tornaven als seus llabis. Cremava'l foch ab vermellors d'infern, y la neu blanquejava a fòra. «Cel y infern» pensà y somrigué. Oh, el dolç somriure aquell!...

Vingué la esposa. El seu rostre era blanch, rojos sos llabis... «Cel y infern», ell pensà, però callà. Cel y infern, potser sí. Cel era'l rostre, un cel tot amorós y tot alegre; infern els rojos llabis, bell infern... Y el nen ¿seria cel? ¿seria infern?... Y un infant al lluny s'endevinava.

Les cares d'abdós se cercaren. Ell cercava les galtes y ella'l llabis. Y fou com una lluyta aquell llarch jòch. Ell estava furiós, desaforat. El vermell d'aquells llabis l'irritava. Ell volia lo blanch, tan sols lo blanch. Per la neu sentia un àlt amor, una estimació pura, inefable... Oh la neu! oh la neu!... Ella era blanca com tots els seus desitjos infantivols, y era bella y senzilla y adorable com cançó popular... Era una pagesa de quinze anys que pera enamorar al rey de França's vestia de blanch; era una viuda que pera oblidar al seu espòs se posava'l vestit del casament; era'l cel y la terra, era l'amor, era la boniquesa y era'l somni. Ella feya florir les ilusions y feya granar les esperances.

D'un rellotge proper caygueren hores... Una, dues, tres, quatre, cinch, sis, set, vuyt, nou... Les nou! Les nou!... Ell feu un llarch sospir, y, silenciós, va posarse'l capell, l'abrich, els guants... Petonejà a la esposa en silenci, y devallà la escala lentament. Calia trevallar, era precis... Y al sortir al carrer, mirà la neu com a una vella amiga agonitzanta. Després s'aixugà'ls ulls, y, melangiós, començà a caminar carrer enllà, com cada matí, com cada tarda...

CARLES ARRO Y ARRO

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

Jacinto Verdaguer.—Al Cel (*Obra pòstuma.*) —*Barcelana, MCMV* (*Thomas.*)

Publicat per enter en el *Pel y Ploma* fa alguns anys aquest text verdagueriá, acaba d'ésser reproduhit ara formant un hermós volúm, la estampació del qual es digna del nom ilustre del Poeta, fent ademés honor a la casa editora. Es d'aquesta manera que voldríem veure reproduhides les obres de tots el nostres grans autors, car per molt convenient que sia pera llur difusió entre'l poble'l que's publiquin edicions d'aytals obres a bon preu, cal també pensar en que la devoció y el respecte que tots hem de sentir envers els nostres grans autors de cap manera pot demostrarse millor que fent possible la edició esmerada de llurs llibres. Aquest es l'únich monument digne dels poetes y dels artistes de la llengua catalana.

En quant al valor literari del llibre postum de Mossèn Cinto, dintre de la copiosa producció mistica del Poeta, podèm dir que la majoria de las composicions son ben bé dignes de l'anomenada que li valgueren a l'autor molts de sos anteriors llibres, no essent visible en aquest ni l'agotament de la materia ni el decandiment de les facultats del Poeta al qui la mort havia de sorpendre avans de que'l nou llibre vegés la llum.

La meteixa delicadesa de sentiments revelada per en Verdaguer en sos idilis mistichs, se troba en las composicions del llibre *Al Cel*, unida ab una portentosa traça en donarhi varietat, dintre de la tònica general, a totes elles. Hi ha composicions d'aquestes últimes, admirables per la invenció ademés d'ésserho per la execució sempre correcta y acabada que's troba en tot lo d'en Verdaguer.

Y, sobre tot, cal remarcar el pròleg; es veradament de doldre que una més abundant producció en prosa del poeta Verdaguer no'ns l'hagués fet conèixer a temps en aquest aspecte, a fi d'encoratjarlo en vida a produhirse com a prosista pera fer el degut honor a la nostra literatura rediviva.

—

R. Vives Pastor.—Notes Poètiques (Poesía es llibertat.)—*Barcelona. 1906 (Verdaguer.)*

Després d'un breu pròleg comença'l llibre ab una composició, *Cant de guerra*, en la qual se fonamenta la premisa del subtitul: poesía es llibertat. L'autor declara en ella sa independencia y anuncia son propòsit d'escriure poesía sense respectar les lleys de la poètica y prescindint de tota altra preocupació, en els ordres moral, social, etc., etc.: no cal dir que si l'autor no hagués mancat sovint a aytals propòsits el llibre ja hauria estat judicat per endevant, y condempnat.

Sortosament el senyor Vives es un poeta ab veritables condicions de pensador, y en son llibre mostra suficientment que posseheix una cultura literaria gens vulgar, lo qual fa sa obra recomanable, no per virtut dels propòsits apuntats més amunt, sinó malgrat ells.

En efecte: si ab el sol coneixement du la preceptiva no's pot de cap manera suplir la manca d'inspiració y d'estre poètich, no vol dir això que aquest derrer perdi res, sinó tot al contrari, de tenir en compte les primeres; al cap y a l'ultim les regles de la poètica no són sinó conseqüencia de les lleys qui intervenen en la formació de l'obra d'art; aquestes lleys són anteriors a l'obra meteixa y sovint el poeta les aplica per una natural intuició de la bellesa (per son bon gust, si's vol una comparança més vulgar); els preceptistes s'han dedicat a estudiar aquestes lleys y d'elles n'han deduhides les regles, el coneixement de les quals no perjudica sinó que avalora l'obra de tot el qui veritablement sia digne d'ostentar el nom de Poeta. Ara, en quant a les consideracions d'ordre social, religiós, y demés, nosaltres reconeixèm, d'acort ab l'autor de *Notes Poètiques*, que molt sovint aytals consideracions assoleixen el carácter de convencionalismes enemichs de tota bellesa, y de tota veritat, qu'es l'atribut essencial de la bellesa. Per aquesta rahó entenèm que l'obra del Poeta pot ésser moral, pot ésser justa y pot ésser bella sense que sa moralitat, sa justesa y sa hermosura sien fruyt de la moral, de la justicia y de la bellesa a l'us, sinó d'una concepció més enlayrada d'elles ab la qual el Poeta hagi sabut concordar els fruyts de son talent.

Vegèm ara còm a procedit el senyor Vives Pastor respecte d'aquests punts. Llegint les composicions que integren el seu llibre, se veu ben clarament que'l pròleg avans esmentat no té cap rahó d'ésser: al nostre entendre van aytals declaracions encaminades únicament a tancar el pas als critichs curts de vista posant l'obra a cobert de les petites impertinencies dels qui per ofici anticipen al públich llur judici sobre tot nou llibre. Cal que'l senyor Vives se convenci de que aquestes precaucions eren innecessaries, segons demostren prou les seves obres.

Són aquestes desiguals en mèrit, emperò en totes s'hi veuen les aptituts poètiques del qui les ha produhides. N'hi ha algunes qui fins arriben a assolir una alta categoria d'obra poètica, essent notes vibrants de sentiment y de inspiració. El Poeta qui avans s'es declarat enemich de tota regla acadèmica, fins fa sonets, y no pas sonets de qualsevol manera, sinó sonets algún dels quals podria firmar el sonetista més primmirat. Y es que, com hem dit avans, l'autor del llibre qui ens ocupa, per revolucionari que hagi volgut presentarse (tot Poeta ho es) no deixa de ren-

dir tribut a tot allò que son bon gust y sa percepció poètica li revelen com a coses superiors, contra les quals no's dèu ab rahó fer armes, puig no's pot ésser paladi de la Bellesa contra la Bellesa meteixa.

En resùm: el llibre del senyor Vives y Pastor es l'obra d'un nou poeta català de qui cal esperarne fruyts més assahonats; la joventut del poeta justifica, en cert modo les incorreccions, sovint volgudes, qui són de notar en el seu llibre; esperant que la plena eclosió de son talent d'escriptor li ha de permetre en obres subsegüents prescindir de les tendencies a que avuy ha rendit tribut, y li deixarà recórrer lliurement el camí dreturer de la Poesia, pera lo qual no necessita fer més que deixarse dur de sos propris sentiments e inspiració, prou manifestos ja en aquest primer llibre.

Per'acabar hem de dir que'l volúm de *Notes Poètiques* es doblement recomanable per la pulcritut de la edició, feta en paper de fil a cà'n Tobella y Costa, ab lo qual se demostra que'l gust dels llibres va fent camí entre nosaltres, y que prompte's podrà dir de Catalunya qu'es un país en el qual les manifestacions d'ordre literari hi són degudament considerades y tractades ab l'alta estima que mereix el fruyt de la especulació intelectual. El nostre país ha d'acreditarse forçosament de possehir una riquesa en aquest ordre equivalent a sa prosperitat material, si vol que sia tingut per quelcòm més que per un país de menestrals. La cultura nostra ha d'ésser l'arma potent qui ha d'assegurarnos la victoria en el dia de demà.

R. Miquel y Planas

ESPERANTA FAKO

Adresaro Esperantista de

JOVENTUT

62 Sº Josefo Comas y Teixidó, (*legas kaj skribas E*) — Carrer del Progrés, 28, baixos — Barcelona (Gracia).

63 Sº Johano Camps y Gubern, (*lernas E.*) — Travesía Rentador Vell (Reixat), 7—Sabadell.

64 Sº Jàume Duràn y Girós, (*legas kaj skribas E.*) — Sepúlveda, 173, interne — Barcelona.

65 Sº Dominiko Giralt y Giralt, (*lernas E.*) — Carrer de la Riereta, 21, 1.er, 1.ª — Barcelona.

66 Sº Josefo Roig y Sans, (*legas kaj skribas E.*) — Valldonzella, 43, 2.º, 1.ª — Barcelona.

67 Sº Agustí Rosell, industriisto, (*legas kaj skribas E.*) — Plaça de Santa Madrona, 6 — Barcelona.

68 Sº Antòn Pedret y Miró, (*lernas E*) — Sant Domingo del Call, 12, entr., 1.ª — Barcelona.

69 Sº Mariàn Costa Iscar, (*parolas E.*) — Societat General de Telèfons, *Contabilitat*, — Cervantes, 7 — Barcelona.

70 Sº Rossendo Roig y Benet, (*lernas E.*) — Rasa, 52 — Tarrassa.

71 Sº Valentí Sallent y Guiteras, komercisto, (*lernas E.*) — Plaça de Sant Joseph, 9 — Barcelona.

72 Sº R. Camprubí y Tapia, (*legas kaj skribas E.*) — Rech, 8 — Barcelona.

73 Sº Ludoviko Vila y Caballol, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Major, 229, 5.nt — Barcelona.

74 Sº Karlo Boselli, verkisto, (*lernas E.*) — Vilanova y Geltrú.

75 Sº Adolfo Vilà y Pallarès, (*legas kaj skribas E.*) — Carme, 111 — Barcelona.

76 Sº Pompèu Màs y Ortiga, (*lernas E.*) — Tamarit, 173, 4rt, 2.ª — Barcelona.

77 Sº Arturo Roig y Casanovas, juvelisto (*legas kaj skribas E.*) — Guardia, 7, 2.º, 2.ª — Barcelona.

78 Sº Josefo Solà y Sanfeliu, (*lernas E.*) — Sant Joseph, 46. — Mataró.

79 Sº Alfonso Lucas y Plans, (*legas kaj skribas E.*) — Travessera, 151, 1.er — Gracia (Barcelona).

80 Sº Josefo Brufau y Soler, (*parolas E.*) — Plaça, 10, 2.º — Agramunt.

81 Sº Eugeni Frias y Roig, (*legas E.*) — Plaça Major. — Apoteko. — La Llacuna, (Barcelona).

82 Sº Francesch Boada y Nogués, (*lernas E.*) — Arrabal, 28. — Blanes.

83 Sº Mikaelo Balvey y Bas, kuracisto, (*lernas E.*) — Carrer del Pont de Sant Pere, 2, principal. — Blanes.

84 Sº Josefo Albert y Traiter, instruisto, (*lernas E.*) — Carrer del Passeig, 21, 2.º — Blanes.

85 Sº Johano Bordas y Duràn, (*lernas E.*) — Cucurulla, 9, 2.º, 2.ª — Barcelona.

86 Sº Jeroni Bosch y Feliu, (*lernas E.*) — Platería, 27, 1.er — Gerona.

87 Sº Fausti Cabarrocas y Juera, (*lernas E.*) — Sarrià (apud Gerona).

88 Sº Santiago Palau, (*legas kaj skribas E.*) — Universitat, 13, ent. — Barcelona.

89 Sº Johano Pich y Pujol, bienulo, (*lernas E.*) — Sant Antón Abad, 41, 3. — Barcelona.

90 Sº Joaquim Montagut y Vallobà, (*lernas E.*) — Plaça de la Constitució, 11. — Mora d'Ebre.

91 Sº Manel Bausells, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Ample (a) Monjas, 29, 1.er, 2.ª. — Barcelona (Gracia).

92 Sº Joan Bausells y Alsina, (*legas kaj skribas E.*) — Carrer Ample (a) Monjas, 29, 1.er, 2.ª — Barcelona.

93 Sº Joan B. Montaner y Comas, (*legas kaj skribas E.*) -- Assahonadors, 2, 2.º, 2.ª — Barcelona.

(Daŭronta.)

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

per

F. PUJULÀ Y VALLÈS

Advertencia. — En Esperanto no hi ha excepcions; totes les regles són generals.

Fonètica

Alfabet

L'alfabet Esperanto consta de 28 lletres, qui són: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ, h, ĥ, i, j, ĵ, k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, ŭ, v, z.

(*Nota.* — Les estampes que no tinguin els tipos ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, poden reemplaçarlos per ch, gh, hh, jh, sh, u.)

Valor fonètich. — Les lletres:

b, d, f, i, k, l. m, n, p, r, t, u, v, z,

sonen exactament com si fossin catalanes. Les altres tenen el valor que s'explica a continuació:

a. — sona com nostra à en les paraules màs, càs, llàuna.

ĉ. — sona com *tç*. *Paĉo* (pàu) se llegeix *pàtço*; *operaĉio* (operacio) *òpérátçio* ; *laca* (làs) *làtçà*; *ekscelenço* (excelencia) *èkstçelentso*.

ĉ. — sona com el grupo *tx* català en les paraules *bótxa*, *ràtxa*, *esclétxa*. *Feliĉa*, (feliç) se llegeix *félitxà*; *riĉeco* (la riquesa) *ritxétçó riĉigi* (enriquir) *ritxígui*: *ĉokolado* (xacolata) *txócólàdó*; *ĉu* (es que?) *txú*.

e. — sona com nostra *é* en les paraules *més fés* vésten.

g. — sona com nostra *g* devant de : *a*, *o*, *u*, *ue*, *ui*. *Ganto* (guant) se llegeix *gàntó*; *geuto* (tribu) *guéntó*; *kunigi* (unir, juntar) *cunígui*; *tago* (dia) *tàgó*; *gusto* (gust) *gustó*.

ĝ. — sona com nostra grupo *tj*. *Leĝa* (legal) se llegeix *létjà*; *loĝebla* (habitable) *lotjéblà*; *loĝi* (habitar) *lòtji*; *aĝo* (edat) *àtjó*; *juĝu* (jutja!) *jutju*.

h. — sona lleugerament aspirada com la *h* francesa en les paraules *haine*, *honte*. El seu sò es aproximat al que produhim allargant les vocals y pronunciantles ab el canyó.

ĥ. — sona fortament aspirada com la *ch* anglesa en la paraula *loch*, com la *ch* alemanya y polaca, y com la *x* rusa. Aquesta lletra gayrebé no's troba sinó en noms propris.

j. —sona com nostra *y*. *Jam* (ja) se llegeix *yàm*; *jes* (si) *yés*; *jugo* (jóu) *yugui*.

ĵ. — sona com nostra *j*. *Ĵaluza* (gelós) se llegeix *jàlúzà*; *ĵeti* (llensar) *jéti*; *ĵongli* (fer joch de mans) *jóngli*; *ĵurnalo* (diari) *jurnàló*.

o. — sona com nostra *ó* en les paraules *sórt*, *tós*. *Kamfloro* (càmfora) se llegeix *càmfóró*.

s. — sona com nostres *ss* en les paraules *móça*, *ésser*, o com nostra *s* derrera de consonant. *Observi* (observar) se llegeix *óbsérvi*; *lasi* (deixar, però no en el sentit de gequir *làssi*; *sekso* (sexe) *sécsó*; etc.

ŝ. — sona com nostre *ix*. en les paraules *guixa*, *baixèm*, etz., o com nostra *x* al començar paraula. *Ŝajni* (semblar) se llegeix *xàyni*; *ŝelo* (pela) *xéló*; *kaŝi* (amagar) *càixi*; *vi tuŝos* (tu tocarás) *vi tuixós*; *tuŝu* (toca!) *tuixu*.

ŭ. — sona com nostra *u* de les paraules *Jàume*, *pàu*, *saràu*, això es: fent diptongue ab la vocal que la precedeix.

ACLARACIÓ DE LO ANTERIOR

Es necessari aclarar completament lo referent a la fonètica, pera esvahir tota mena de dubtes y lograr adquirir una pronunciació correcta, escull aquest que'ls idiomes naturals ofereixen a tot estranger, y que sols un idioma artificial, que al ésser inventat ja s'ha tingut en compte la diversa manera de pronunciar de cada poble, pot ab èxit sortejar. Podèm afirmar qu'Esperanto ha flanquejat ab habilitat l'escull. Es més, no sols en ell tots els sons poden ésser fàcilment emesos per tots els pobles, no sols una gran senzillesa es la seva característica, sinó que hi ha hagut de la part de son autor un tan escrupulós mirament en la elecció de les rels, que quasi totes les rels més o menys semblantes expressen idees més o menys semblantes també, lo que fa que, tant si es per equivocació com si es per mala pronunciació que la paraula brolla de la ploma o dels llabis tortament, la idea conservi, si no el sentit precis, al menys el seu sentit abstracte. Obsérvinse'ls següents exemples: *emo* (inclinació), *amo* (amor); *polvo* (pòls), *pulvo* (pólvora); *trinki* (beure), *drinki* (beure ab excés);

etcètera. Però això no constituheix ni molt menys una regla esperantista: no passa d'ésser una apreciació particular filla potser de l'admiració per la gran obra del Doctor Zamenhof. Cal donchs fixarshi bé en la pronunciació, cosa per altra banda que als catalans els hi ha d'ésser més que facilissim, donada la flexibilitat y riquesa de sons del seu idioma natural. Y pera que aixi sia estudiém lletra per lletra.

(Seguirà.)

F. PUJULÀ Y VALLÉS

NOVES

Com haurât observat nostres lectors, per error de caixa apareguè'l número anterior ab la numeració equivocada. No es, donchs, 315, sinó 312 el número que li pertoca. Preguém als coleccionistes que's serveixin esmenar ab tinta la errada, a fi d'evitar confusions el dia que hagin d'enquadernar el volum.

—

Continuèm sense garanties, sense llibertat pera exposar nostres idees; subvenim a les càrregues de l'estat, mes se'ns priva de trevallar pel bé d'aquest estat exercint nostre dret com a ciutadans lliures.

Si algú ha delinquit que's probi y que se'l judiqui; mes els qui no han delinquit no deuen ésser excepcionats. Molt menys quan nostres enemichs venen insultantnos impunement desde les planes de llurs periòdichs, sabentnos indefensos.

No podèm dir res; no podèm comentar res; no podém ni reproduhir res qu'en defensa nostra parli; y sembla que aquest estat de coses se perllongarà fins y a tant que les Corts hagin resolt sobre la qüestió de les jurisdiccions civil y militar, que's disputen l'aplicació de la nova lley sobre delictes contra la patria y l'exèrcit. Aleshores, quan la nova lley estigui en vigor, les garanties tornaràn, mes ¿tindràn efecte retroactiu pera vindicar als qui en aquest periode de repressió del pensament hagin sigut victimes de dictats injustos y de campanyes enverinades?

Y no hem de negar que molta part d'això's dèu a varis dels qui, ostentant la investidura popular, no l'han feta valdre prou durant aquests últims temps en que politichs y periodistes, soperbs o tontos, tant en interdicte han posat el prestigi del Parlament, com si a Espanya no hi hagués Constitució o com si fos possible (com en realitat ho ha sigut mil voltes) fer tabula rasa de la Constitució y de les lleys.

A bona hora se'n han recordat al Parlament (hi ha excepcions com la del diputat senyor Salvatella y altres) d'interpelar al govern sobre la suspensió de garanties a Barcelona. Ab un dia més que haguessim passat, els hauriem pogut dir allò de «quan fou mort el combregaren.»

—

Sia com vulgui, nostres diputats han donat fe de vida, portantse com devien. Y, com era d'esperar, en Romanones, ministre de la Governació, ha estat desgraciadissim al contestar als discursos d'en Junoy y en Rusiñol respecte a la suspensió de garanties a Barcelona.

Ha dit (segons els telegrames publicats dimars al matí) qu'estava convençut de que dita suspensió era una mida necessaria per'assegurar aqui la tranquilitat pública, y ha defensat al governador duch de Bivona dihent que no feya més que acatar *en absolut* les ordres del govern. No li ha concedit, donchs, iniciatives propries; no l'ha envoltat d'aquell prestigi que tota autoritat necessita pera obrar per si y conscientment segons les necessitats del poble sotmès a son estudi y vigilancia.

Però ¿per què glosarho lo que ha dit el comte de Romanones?

Ni ell ni en Moret han pogut demostrar, ni han volgut intentarho, que'l Catalanisme s'hagués may separat de la lley; ni ell ni en Moret han sabut què contestar quan els diputats catalans han preguntat per quin motiu era ilicit y processable en els periòdichs catalanistes publicar trevalls que a l'altra prempsa li són consentits, y qu'estàn tan dintre de la legalitat com els extractes del *Diari de Sessions* dels cossos llegislatius del regne.

No han contestat res en concret sobre això. Han dit que'l Catalanisme era legal y respectable, però no han donat la deguda explicació per les mides de rigor dictades, com són entre altres els empresonaments de directors de periòdichs catalanistes pel delicte de consentir la publicació d'articles que altres periodichs venen publicant en us de sa llibertat.

Als ulls del govern, la prempsa satirica catalana ha ridiculisat a autoritats respectables. No ho discutim això. Lo indubtable es que'l govern no les posa pas en alt lloch a les autoritats delegades seves, quan diu que sols ordres del govern practiquen, y a n'aquelxes ordres no se les hi dóna explicació justificativa en el Parlament.

Es la historia de sempre: voler posar a tot estrop al Catalanisme fóra de la lley, tant més quan ell de la lley vol ampararse en son afany de regenerar aquesta Espanya qual representació s'assumeixen els qui la perden.

Prou hi perdria Espanya'l dia que'l Cata-

lanisme, cansat de desenganys, se creués de braços, abandonant en son escepticisme tota acció política. Però no ho farà, avans continuarà ab més dalit cada dia sa tasca, perque les repressions injutificades dels mals governs li donen força sens treva. Aixi hem vist aumentar l'estol dels autonomistes, que's pot dir que ja tenen representació y vida en totes les fraccions polítiques de Catalunya.

Tals són els resultats de la falsa política dels mangonejadors de l'estat espanyol. Aquest, a fi de comptes, sols a nosaltres ens sabrà grat com a representants que som de les idees modernes d'amor, de llibertat y progrés que poden salvarlo.

—

Estèm en temps de llibertat. Millor dit, la llibertat es vida, y això qu'es en sana ratió reconegut com axiomàtich, sols les falses civilisacions han pogut negarho, si no de dret, de fet. Però avuy, mercès a la evolució de les societats envers el particularisme, hi ha tendencies a reivindicarla la vera llibertat, y fins a Madrid meteix, centre d'aquest Estat hont tant s'ha tergiversat el lliberalisme, aquesta tendencia s'hi sent. Diguiho, si no, *La Epoca*, l'antich orgue de l'autoritari Cánovas, que ab motiu de les persecucions de que'l Catalanisme ha sigut objecte, y comentant el folleto *La Cuestión Catalana*, ha declarat qu'es atentar a la llibertat, a la justicia y a la pau prohibir l'us del llenguatge matern als habitants de les regions, afegint qu'es convenient que'ls jutges coneguin l'idioma del pais hont administren justicia.

Fa anys y panys que ho predicavem això els *cuatro locos* que ara som milers. Y moltes coses més també predicavem, que s'aniràn infiltrant en l'anim de tothòm per la força de la ratió, no per la ratió de la força. Y els nostres estols aniràn aumentant, aplegantshi de mica en mica nostres enemichs d'avuy, que, si tenen llealtat y bona fe, a nostre costat vindràn per avençar plegats pel camí de l'autonomia, únich pel qual s'arribarà a la regeneració dels estats moderns.

No ha sigut sols *La Epoca* qui ha advocat pels drets regionals en aquest sentit. Ab molta major enteresa ho han fet, en altres publicacions castellanes, escriptors de fama com en Salvador Canals y en Miquel de Unamuno. Ens plau reconéixerho aixi, com també donar fe de les campanyes realisades a Barcelona, en defensa de les idees autonomistes, per *El Diluvio* y altres periòdichs que may s'havien vantat de pertànyer a nostre camp.

—

A Ca'n Parés la imprenta «L'Acadèmica» hi té exposats aquesta setmana una bella colecció de documents tipogràfichs ab tipos gotichs incunables model Canibell. Es una petita exposició que fa honor a les modernes arts gràfiques catalanes, que inspirantse en el gust antich tan belles obres venen produhint, aumentantse aixi el nom de bons bibliofils qui veuen ab gust realisarse sos desitjos de perfeccionament en la confecció dels llibres. Són remarcables tots els trevalls exposats, com són recordatoris, prospectes, etc., y en especial les hermoses reproduccions de planes de llibres vells que són joyes de la bibliofilia.

—

Publicacions rebudes:

La Pastorel-la, cançó popular catalana, que ha publicat el «Cançoner Popular». Porta'l número LII de la colecció, va ilustrada ab un dibuix alusiu y seguida d'abundants notes folk-lòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

La font de les rondalles, sardana llarga d'en Joseph Serra. Aquest incansable e inspirat autor ab sa novella producció ha demostrat una vegada més ses belles condicions de sardanista.

Miljorn (Palma de Mallorca). Nova publicació mensual, de carácter religiós, filosòfich y artistich, redactada per gent jova que ve a defensar la llengua y les costums de la terra. Hem rebut el primer número que conté trevalls en vers y en prosa firmats per en Mateu Rotger, en Costa y Llobera, en Joseph Carner, n'Antoni M.ª Alcover, en Miquel R. Ferrà, en Joan Alcover, en J. M.ª Tous y Marato, etc.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

—

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich als suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . . .	10	Cèntims.
» atrassat.	. . . . .	20	»